

NAUJIENLAIŠKIS

Nr. 18

2010-02-05

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTE
2010 METAIS VYKDOMI MOKSLO PROJEKTAI

Lietuvių kalbos institutas aktyviai dalyvauja rengiant mokslo projektus. Pagal Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 metų programą Lietuvių kalbos institute 2010 metais yra vykdomi mokslo projektai, juos inicijuoja ir finansuoja Lietuvos mokslo taryba.

BALTŲ KALBŲ ATLASO (BALTU VALODU ATLANTS • ATLAS OF THE BALTIC LANGUAGES)
RENGIMAS

2009 m. buvo išleistas *Baltų kalbų atlasas • Baltu valodu atlants • Atlas of the Baltic Languages* (Latvijos universitetas ir Lietuvių kalbos institutas, sud. Anna Stafecka, Danguolė Mikulėnienė, 183 p. ISBN 987-998-474-249-60).

Juo domisi visuomenė, nes abiejų išlikusių gyvųjų baltų – lietuvių ir latvių – kalbų tarmės yra ne tik dviejų giminingų tautų istorijos ir kultūros paveldas, bet ir tarptautiniu mastu reikšmingas labai vertingų kalbos duomenų lobynas, galintis suteikti daug informacijos kalbininkams, etnografams, istorikams ir kt.

2009–2011 m. numatyta parengti pirmąją šio tęstinio leidinio *Leksika 1* dalį. Šiuo metu rengiami leksikos atrankos ir semantinių leksikos grupių sudarymo principai, atrenkama reikalinga lietuvių tarmių ir senųjų rašytinių šaltinių medžiaga. Jau nubraižyti pirmieji žemėlapiai ir parengti jų komentarai. Pagal Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 metų programos projektą numatoma parengti ir aprašyti 12 augalijai skirtų žemėlapių.

Tokio tarptautinio tęstinio leidinio, skirto gyvosioms baltų kalboms, dar nebuvo.

LITUANIKA: LDK ETNOKONFESINIŲ MAŽUMŲ RAŠTIJOS PAVELDAS II

Pristatomas mokslinių tyrimų projektas yra ilgalaikės LDK etnokonfesinių mažumų raštijos paveldo tyrinėjimų programos antroji dalis, siekianti skatinti tolimesnius tarpdisciplininius šio paveldo tyrimus ir jo pristatymą plačiajai visuomenei.

LDK etnokonfesinių mažumų (stačiatikių, sentikių, unitų, musulmonų, judėjų bei karaimų) raštijos paminklai saugomi Lietuvos bibliotekose, archyvuose, muziejuose, privačiose kolekcijose, bet taip pat didelė šio paveldo dalis yra saugoma įvairių pasaulio šalių (Rusijos, Lenkijos, JAV, Graikijos, Didžiosios Britanijos, Rumunijos, Ukrainos, Baltarusijos ir kt.) archyvuose, bibliotekose ir yra mažai žinoma Lietuvos mokslininkams.

Pagrindinis projekto tikslas – tirti ir skleisti tyrimų rezultatus apie istorinės Lietuvos žemėse įvairiais laikais sukurtus bei funkcionavusius tekstus, rašytus bažnytine slavų ir rusėnų kalbomis ir priklausančius stačiatikių, unitų, musulmonų, sentikių ir kitoms konfesinėms tradicijoms, siekiant tarpdalykinės integracijos kalbotyros, literatūrologijos, istorijos, menotyros srityse.

Projekte dalyvauja LKI, LLTI, LII bei Rytų Europos žydų kultūros ir istorijos tyrimų centro mokslininkai. Projekto vadovė dr. N. MOROZOVA.

Š. m. sausio 25–30 d. Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus vyr. m. d. NADEŽDA MOROZOVA vyko komandiruotėn į Sankt Peterburgą (Rusija), kur Rusijos Nacionalinės bei Rusijos Mokslų Akademijos bibliotekų rankraščių skyriuose rinko medžiagą Lietuvos mokslo tarybos finansuojamam PROJEKTUI *Lituanika: LDK etnokonfesinių mažumų raštijos paveldas II*. VIEŠNAGĖS METU N. MOROZOVA susitiko su Rusijos MA Kalbotyros tyrimų instituto direktoriumi prof. N. KAZANSKIŪ ir tarėsi dėl tolimesnio LKI ir Kalbotyros tyrimų instituto bendradarbiavimo galimybių.

Š. m. sausio 18–24 d. Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus darbuotoja doc. dr. GALINA MIŠKINIENĖ vyko į komandiruotę Krokuvėje (Krokuvos Jogailos universitetą), kur Orientalistikos instituto bibliotekoje ir Nacionalinės Jogailos bibliotekos rankraščių skyriuje rinko medžiagą Lietuvos mokslo tarybos finansuojamam projektui *Lituanika: LDK etnokonfesinių mažumų raštijos paveldas II*.

Taip pat susitiko su Krokuvos Jogailos universiteto tiurkologais: prof. habil. dr. MEREKU STACHOWSKIŪ, prof. habil. dr. EWA SIEMIENIEC-GOŁAŚ, prof. habil. dr. GRAŻYNA ZAJĄC ir kt. Buvo kalbama apie bendradarbiavimo galimybę ir bendrų projektų paruošimą.

JURBARKO ŠNEKTOS ŽODYNAS

Projektas *Jurbarko šnektos žodynas*, remiamas Lietuvos mokslo tarybos, pradėtas vykdyti 2009 m. rugpjūčio 3 d.

Žodyno pagrindas ir šaltinis – ELENOS GRINAVECKIENĖS sudaryta Jurbarko apylinkių šnektos kartoteka, kuri apima daugiau nei 40 tūkst. leksinių vienetų.

Jurbarko šnektos žodynas rengiamas pagal išsamiųjų tarmių žodynų principus.

Žodynas sudarys sąlygas ne tik šiai šnektai tyrinėti, bet ir lyginamajai kaimyninių tarmių faktų analizei atlikti. Leksikografiškai sutvarkyta šnektos medžiaga, vaizdinga leksika, papildys ir didžiojo *Lietuvių kalbos žodyno* duomenis. Be to, taip parengta šnektos medžiaga padės tenkinti Lietuvos visuomenės etninės ir kultūrinės veiklos poreikius, tobulinti bendrinės kalbos ir tarmių sąveikos metodiką.

Jurbarko šnektos žodyną rengia dr. VILJA ŠAKALAUSKIENĖ (projekto vadovė), doc. dr. RIMA BACEVIČIŪTĖ, VILJA RAGAIŠIENĖ.

LIETUVIŲ TEISĖS TERMINIJA 1918–1940 METAIS
(PAGRINDINIŲ KODEKSŲ TERMINAI)

2009–2010 m. vykdomo projekto darbas – ALVYDO UMBRASO monografijos „Lietuvių teisės terminija 1918–1940 metais: pagrindinių kodeksų terminai“ leidyba Lietuvos kalbos instituto leidžiamoje serijoje „Opera linguistica Lithuanica“.

Knyga parengta 1995 m. apgintos to paties pavadinimo daktaro disertacijos pagrindu. Joje nagrinėjami iš 1918–1940 m. Lietuvoje galiojusiu kodeksų surinkti lietuviški teisės terminai – parodoma jų struktūra, daryba, kilmė. Taip pat aptariama sinonimija, nemažai dėmesio skiriama raidai – skirtingu metu pasirodžiusių kodeksų terminų skirtybėms. Kalbama apie tiriamojo laikotarpio teisės terminų tvarkybą, duodama to meto teisės terminijos padėties apžvalga.